

Jiří Plch

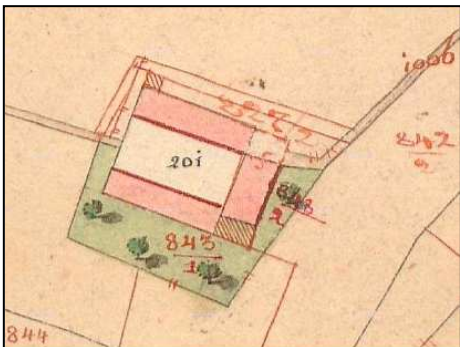
Dominik Nehammer - novohradský barvíř, obchodník a purkmistr

Významným a váženým novohradským měšťanem byl v 19. století Dominik Nehammer. Přestože nebyl zdejším rodákem, dosáhl významného postavení ve vedení města a stal se majitelem několika nemovitostí i rozsáhlých pozemků. Jeho úmrtím však toto příjmení v polovině 19. století z Nových Hradů trvale mizí. Přesto každý zdejší rodák i občan dobře ví, kde stál dvůr Nehammer.

Dominik Nehammer se narodil 5. srpna 1780 v Dolním Rakousku v lázeňském městečku Laa an der Thaya, ležící 2 km od moravského Hevlína. Jeho rodiče byli Franz Nehammer, barvíř v tomto městečku a Terezie, dcera Ondřeje Böhma. Barvířské řemeslo bylo rodinnou tradicí, protože dědeček Dominika Franz Nehammer byl také barvířem v Laa an der Thaya. Dominik Nehammer měl 8 sourozenců.

V roce 1792 se nejstarší syn Franze Martin Nehammer přiženil do moravského Mikulova. Spolu s ním se zde usadili i někteří další jeho sourozenci. A to už nebylo tak daleko do Nových Hradů. Dominik Nehammer zřejmě veden hlavně snahou stát se také barvířem, se v roce 1808 oženil s vdovou po barvíři z čp. 24 v Nových Hradech Václavu Kriegerovi Terezií. Ta byla dcerou Víta Wolfa, šafáře ve Svarišově. Sňatek to byl patrně více z rozumu než z lásky. Terezie byla totiž o 24 let starší než Dominik. To je také důvodem, proč se nedočkal žádného svého potomka.

Dominik Nehammer se hned po svatbě stal barvířem i vlastníkem domu čp. 11 nazývaném U Eislerů. Tento dům se nacházel na jižní straně náměstí. Nový majitel se brzy pustil do opravy domu, v roce 1811 přistavěl první patro. Již v období let 1815 až 1816 byl novohradským purkmistrem.

V roce 1826 se Dominik dokonce pustil do stavby nového dvora, který se až do jeho zbourání v roce 1983 nazýval Nehammer. Dvůr byl postaven daleko za městem východním směrem na mírném návrší. Brzy poté byla vedle tohoto dvora postavená městská vodárna. Dvůr byla přízemní zděná budova o rozloze 16,8 arů (469 čtver. sáhů). Budova dostala čp. 139. Na mapách stabilního katastru shodou okolností ze stejného období uvedeném na <http://archivnimapy.cuzk.cz/> je tento dvůr poněkud překvapivě nazván Eislerhof. Tedy podle původního názvu domu čp. 11, jak je uvedeno výše. Přední západní strana dvora není ještě na plánu zakreslena, zřejmě byla dostavěna až později.

Dominik vlastnil i rozsáhlé pozemky od tohoto dvora až téměř k dnešnímu novohradskému autobusovému nádraží po obou stranách Vilové ulice v šířce sahající až do poloviny dnešní ulice Pod Vodárnou. Další rozsáhlé pozemky vlastnil i vlevo u dnešního přechodu na Pyhrabruck.

V roce 1829 se Dominik stal vlastníkem, ale pouze na tři roky, domu na náměstí čp. 59, kde si zřídil železářství. V letech 1834 až 1838 byl znovu zvolen novohradským purkmistrem. V té době mu zemřela v 78 letech manželka Terezie. V období let 1840 až 1843 je doložen jako poštovní administrátor. To mu již bylo 63 let. A zdá se, že se mu přestalo dařit. Jeho dvůr v roce 1843 vyhořel zásahem blesku. Byl proto nucen prodat roku 1846 svůj barvířský dům čp. 11 svému nástupci v poštmistrovském úřadu Karlu Tobischovi z Českých Budějovic.

V roce 1849 se narodila v lékárně čp. 43 na Nových Hradech u lékárníka Josefa Douši Terezie, a to svobodné matce Amálii Schulzové, která byla dcerou Samuela Schulze a Alžběty, rozené Nehammerové z Mikulova. Alžběta byla mladší sestrou Dominika Nehammera, který se rozhodl roku 1852 Terezii adoptovat, což stvrdil svým rozsudkem soud. Terezie Nehammer - Schulzová se pak v roce 1869 provdala za učitele Vojtěcha Walného do Českých Budějovic.

V úterý 5. března 1856 Dominik Nehammer ve svém dvoře čp. 139 v 76 letech náhle umírá bez zaopatření i bez zanechání vlastních potomků. Jeho dvůr, již trvale nazývaný Nehammerhof, zdědila jeho neteř Amálie Schulzová. Jeho úmrtím trvale zmizelo toto příjmení z Nových Hradů. Hned za rok prodává majitelka dvůr Georgi Buquoyovi.

A jaké byly osudy dvora až do jeho zbourání? Roku 1880 dvůr znovu vyhořel. Po opravě byla od roku 1899 budova sídlem revírníka Johanna Witzanyho původem z Bělé u Malont. V roce 1906 byla u dvora založena velká lesní školka. Při sčítání lidu v roce 1921 žily ve dvoře tři rodiny. Lesní revírník Johann Witzany se ženou a dvěma syny, dále vdovec Johann Berger původem z Vídně se třemi dětmi a Petr Košíček z Údolí se ženou. Všichni byli ve službách Buquoye.

Známým rodákem z tohoto dvora byl Rudolf Witzany, syn výše zmíněného revírníka. Ten ve svém díle nadšeně přivítal odtržení Sudet v roce 1938 od naší republiky. V té době studoval a pracoval v Ústí nad Labem, Děčíně a v Praze. V básni Ztracený dům vzdal hold již poněkud chátrajícímu rodnému dvoru. Nakonec musel narukovat na východní frontu, kde v lednu 1945 padl.

1983

1988

Foto Jiří Plch

Po II. světové válce byl majetek velkostatkáře Buquoye zkonfiskován a budovu převzal Státní statek, který zde ubytoval své zaměstnance a využíval k chovu zvířat i stáje. Budova bez zvláštní údržby vydržela až do roku 1983, kdy začala její demolice. Za dva roky již stály na místě dvora Nehammer nevzhledné budovy útvaru Pohraniční stráže.

Dvůr Nehammer tedy byl zbourán díky železné oponě. Škoda, chybělo jen pár let a mohl být zachován. Vojenský útvar zde postavený se nakonec ukázal jako nepotřebný a pro budovy dnes není vhodné využití.

Použité zdroje:

Matriky SOA Třeboň

Matriky Niederösterreich nördlich der Donau

Mapy Stablního katastru <http://archivnimapy.cuzk.cz/>

Teichl Anton, Beiträge zur Geschichte der Stadt Gratzen

©Jiří Plch, jiri.plch@seznam.cz

Jakub Bursa a jihočeská venkovská architektura

Autoři Ondřej Fibich, Pavel Hájek, Jan Müller, Ivana Řandová, Karel Skalický a Jana Štorková

Nakladatel: Ondřej Fibich a Národní památkový ústav. Rok vydání: 2014 (1. vydání)

ISBN: 978-80-85033-52-6, EAN: 9788085033526, brožovaná, 304 stran, 16,5 × 24 cm, česky.

Fotograficky bohatě vybavená kniha se zabývá jihočeským venkovským stavebnictvím 19. století na základě průzkumu myšlenkového světa, životního stylu a řemeslnických zvyklostí dané doby. Vedle základní typologie výzdoby vesnických staveb se do hloubky věnuje dílu Jakuba Bursy, nejznámějšího zedníka a štukatéra jižních Čech, který působil zejména v širším okolí Vlachova Březí. Na základně archivních výzkumů kniha detailně zachycuje jeho rodinné zázemí a všednodenní život – od školních let, přes učení zednické profesi, tovaryšský vandr, mistrovskou zkoušku, založení vlastní rodiny, až po identifikaci staveb, na nichž se podílel on či jeho dílna. Zvláštností štukové výzdoby selských štítů, které byly jeho dílem, je časté užívání náboženské symboliky (zejména nástrojů umučení Krista), specifických tvarů v podobě stromečků a zejména stylisticky svérázných nápisů, v nichž byli zmiňováni jak objednavatelé daných staveb, tak i jejich zhotovitel. Bursa je tak prvním jihočeským lidovým řemeslníkem, který záměrně podepisoval své práce. Publikace obsahuje katalog venkovské architektury v oblasti Bursova působení i pojednání o zásadách péče o vesnické památky.